

Euroopa keskkonnaülevaate SOER2015¹ Eesti keskkonnaseisundit iseloomustav peatükk

---

Eesti riikliku keskkonnaseisundi ülevaate põhiteemad

Eesti keskkonnaülevaateid koostab Keskkonnaagentuur (varasema nimega Keskkonnateabe Keskus). Vastavalt Århusi konventsioonis, säästva arengu seaduse, avaliku teabe seaduses, keskkonnaregistri seaduse ja muudes õigusaktides sätestatud, ilmub ülevaade Eesti keskkonna seisundist ja suundumustest iga nelja aasta järel. Esimene ülevaade ilmus 1989. aastal ja viimane 2013. aastal. „[Keskkonnaülevaade 2013](#)“^[1] käsitleb järgmisi valdkondi:

- sotsiaal-majanduslik taust
- loodusvarad
- ilmastik ja kliimamuutused
- jäätmed
- välisõhk
- maakasutuse muutused ja linnaökoloogia
- looduslik mitmekesisus
- keskkond ja tervis
- keskkonnakorralduslikud vahendid.

Sihtotstarbelisem ja kontsentreeritum ülevaade keskkonna seisundist on saadaval keskkonnanäitajatena. [Keskkonnanäitajate ülevaateid](#) on koostatud kolmel korral: aastatel 2007, 2009 ja 2012^[2].

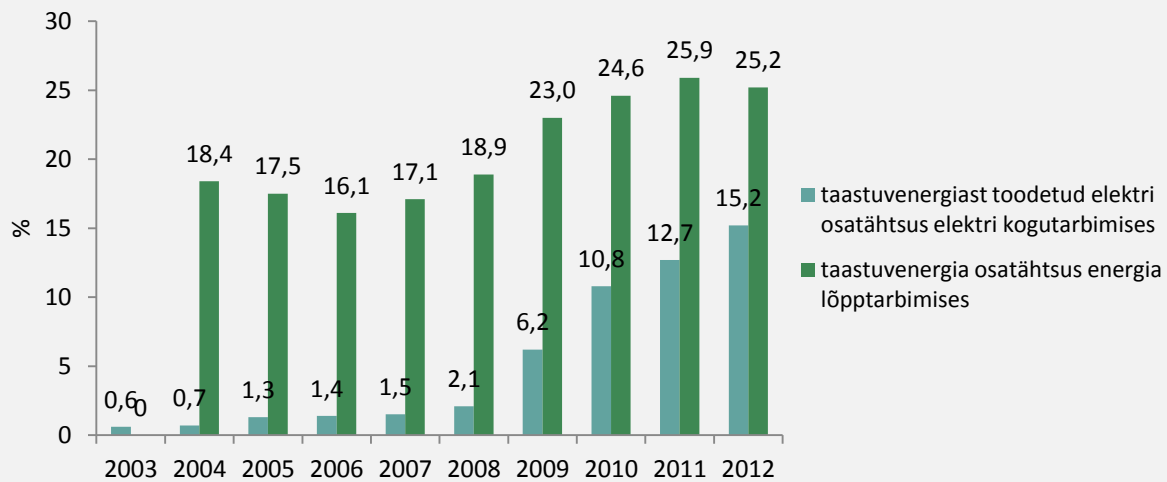
Eesti keskkonnaülevaate olulisemad järeldused

2008. aastal alanud majanduslangus vähendas tarbimist ja tootmist ning seega oli ka keskkonnakoormus väiksem. Majanduse taastumisel hakkas aga keskkonnakoormus taas kasvama. Praegune väljakutse on keskkonda liigselt koormamata tagada inimeste heaolu jäätmeteket vähendades ja loodusvarasid säästlikumalt kasutades.

Põlevkivil põhinev energiatootmine tagab Eestile energiasõltumatuse, kuid see on väga ressursimahukas. Eestis on märkimisväärselt kasvanud taastuvenergia osatähtsus energia kogutarbimisest (joonis 1)^[3]. „Eesti keskkonnastrateegia 2030“ näeb ette taastuvenergia ja koostootmisjaamade ulatuslikumat kasutuselevõtmist. 2020. aastaks peaks taastuvenergia osakaal lõpptarbimisest olema 25%. Taastuvenergia põhiallikad on biomass ning tuule- ja hüdroenergia.

---

¹¹¹ The European Environment - State and Outlook 2015, www.eea.europa.eu/soer

Joonis 1. Taastuenergiast toodetud elektri osatähtsus elektri kogutarbimises ja taastuenergia osatähtsus energia lõpptarbimises aastatel 2004–2012. Andmed: Statistikaamet[3]

Üleuroopalise tähtsusega liikide ja elupaikade looduskaitseline seisund Eestis on viimase viie aasta jooksul paranenud – enam kui pooled neist on praegu soodsas looduskaitsealises seisundis. Punase raamatu järgi on kõigest Eestis registreeritud liikidest ohustatud 3%.

Turbahihiga alad hõlmavad 22% Eesti territooriumist, millest 5,5% on sood ja rabad ning ülejäänud 17% moodustavad soostunud metsad, rohumaad ja degradeerunud sood. Looduslikud ja poollooduslikud niidud (need, mida intensiivselt ei hallata) hõlmavad umbes 2,5% Eesti territooriumist. Nendest 35,6% on kõrge loodusväärtusega. Metsade keskmine vanus väheneb ja nende struktuur elupaigana kaugeneb looduslikkusest. Selle tagajärjeks on vanade metsade ökosüsteemidele iseloomulike liikide vähenemine.

Suurem osa Eesti elanikest tarbib kvaliteetset ja tervisele ohutut joogivett. Uued reoveepuhastid ning remonditud ja rekonstrueeritud torustikud parandavad pidevalt vee kvaliteeti. Eestil on piisav mageveevaru. Veekogude seisundi halvenemise peamised põhjused on kinnikasvamine ja hüdro-morfoloogilised muutused (maaparandus, veekogude tõkestamine tammidega ja voolurežiimi muutmine).

Väikejärvede keskkonnaseisund on enamasti hea. Umbes üks kolmandik Eesti järvedest on veepoliitika raamdirektiivi klassifikatsiooni alusel kesises seisundis. Selle põhjus on toitainete sisaldus ja fütoplankton[4]. Umbes 70% Eesti jõgedest on vähemalt heas ökoloogilises seisundis, kuigi põllumajandusmaid kuivendavate ojade lämmastikusisaldus on suurenenud.

Välisõhuseire näitab, et õhu kvaliteet on hea. SO₂, NO_x, NH₃, raskmetallide (Pb, Cd ja Hg) ja muude saasteainete heitmed vähenesid ajavahemikus 1990–2012. SO₂ heitmed vähenesid neil aastatel 85,2%[5]. Muutuste põhjus oli majanduse restruktureerimine 1990. aastate alguses, mis vähendas oluliselt tööstuses tarbitava elektrienergia hulka. Kohalike kütuste (sh puidu ja raske kütteõliga võrreldes väiksema väävlisisaldusega põlevkiviõli) ja maagaasi kasutamine on suurenenud alates 1993. aastast. Samal ajavahemikul vähenes raske kütteõli kasutamine soojusenergia tootmisel. Energiajulgeoleku kaalutlustel on maagaasi osakaal Eesti energialiikide valikus jäänud väikseks. Viimatised arengusuunad Eesti biogaasisektoris on suurendanud kohaliku päritoluga biogaasi osakaalu elektri- ja soojusenergia tootmisel[6].

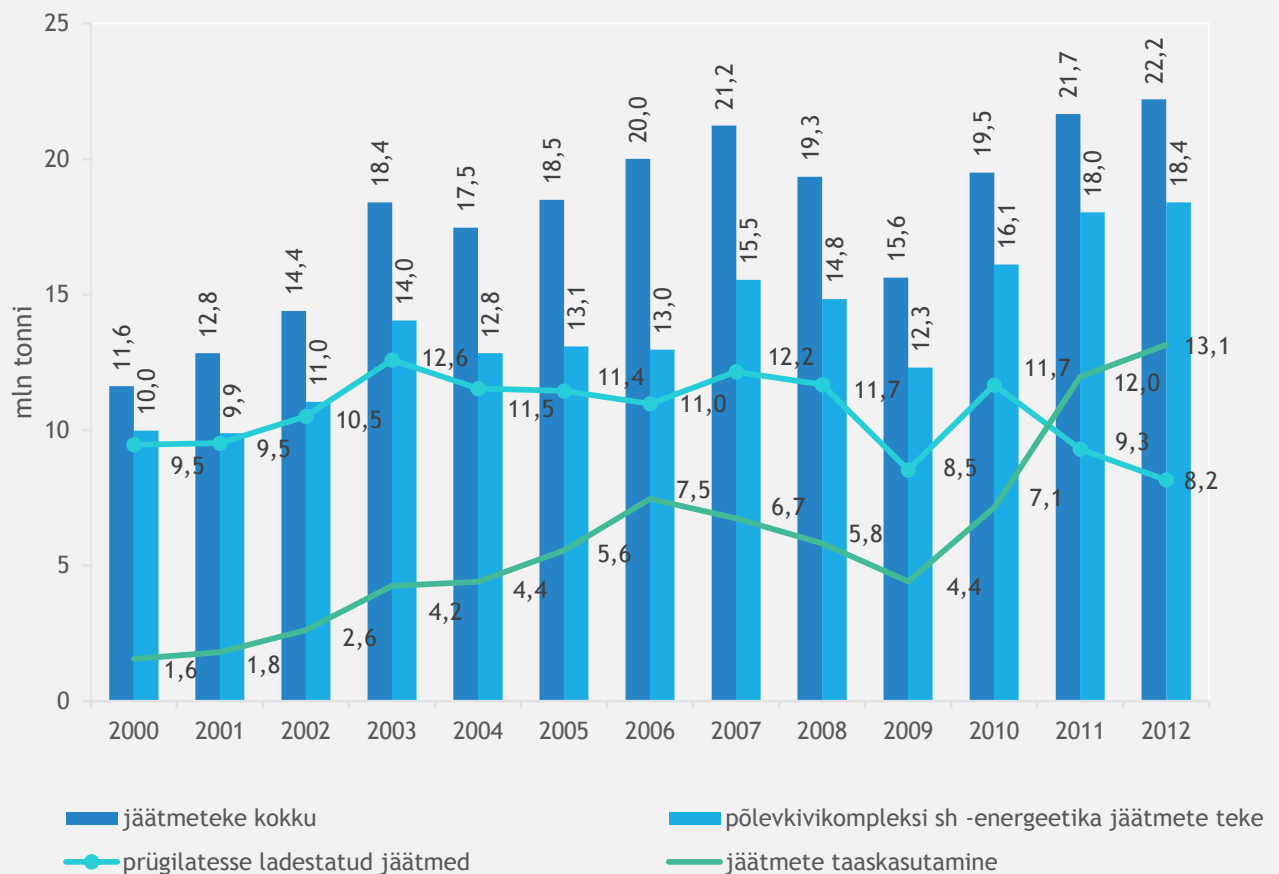
Eesti on võtnud kohustuse vähendada põlevkivi kasutavate elektrijaamade SO₂ aastast heitkogust 2012. aastaks 25 000 tonnile. Neljale elektritootmissüsteemile Eesti

elektrijaamades paigaldati ainulaadsed väävlipuhastusseadmed ja eesmärk saavutati[7]. Aastatel 1990–2012 vähenesid NOx ja ammoniaagi heitkogused 56%. Tahkete osakeste ja plii heitkogused vähenesid samal perioodil vastavalt 90% ja 84%.

Kliimamuutuse mõjud Eestis ei ole nii ekstreemsed kui mitmes muus riigis. Siiski võib esineda ilmastikumuutusi, nagu temperatuuri ja sademetehulga muutused, tormid ja sellest tulenevad üleujutused. Peamise panuse kasvuhoonegaaside tekkele annab CO₂, mis pärineb põlevkivil põhinevast energiasektorist.

Peamised poliitilised meetmed keskkonnaprobleemide lahendamiseks

Aastatel 2007–2011 tekkis üle 85% jäätmetest tööstuses, sealjuures 79% kogu jäätmetekkest moodustasid põlevkivitööstuse ja energiasektoriga seotud jäätmed (sh ohtlikud jäätmed) (joonis 2)[8]. Siiski otsib põlevkivitööstus aina enam võimalusi jäätmete taaskasutamiseks ja vähendamiseks. Suur kogus jäätmetest tekib veel puidu- ja tsemenditööstuses, kuid need uunatakse enamasti taaskasutusse.

Joonis 2. Jäätmete teke ja taaskasutamine aastatel 2000–2012. Andmed: Keskkonnaagentuur, jäätmearuandluse infosüsteem[8]

2005. aastal taaskasutati 20% tekkinud jäätmetest, järgneval viiel aastal aga 33%. 2011. aastal kasvas jäätmete taaskasutus 55 protsendini. See tulenes peamiselt põlevkivi aheraine taaskasutuse suurenemisest. Samal aastal suleti poolkoksimaed ja õlitootmisjääkide pigijärved

täideti aherainekillustikuga (nt lubjakivikillustik). Ühtlasi alustati 2011. aastal suurte teehitusobjektidega, kus aherainet kasutati muldkeha täitematerjalina. Põlevkivi aheraine ja rikastusjäätmete ladestamise saastetasu on pidevalt suurenenud. Nii ongi viimased viis aastat pööratud rohkem tähelepanu aheraine taaskasutamise suurendamisele. Selle tulemusena on rajatud mitu võimsat killustiku tootmiskompleksi. Aastatel 2011 ja 2012 taaskasutati keskmiselt 90% ettevõtete tekitatud aherainest, mis moodustas 70% taaskasutatud jäätmetest.

Välisõhu suurimad saasteallikad on transport, põlevkivi põletamine energia tootmiseks ja puidu põletamine elamusektoris. Õhusaastepoliitika on hakanud üha rohkem tähelepanu pöörama välisõhku saastavatele tahketele osakestele ja nende fraktsioonidele. Peente osakeste (PM₁₀) piirväärtuse ületamisi on registreeritud regulaarselt Tallinna kesklinnas[9], kuid viimastel aastatel on täheldatud kontsentratsioonide märkimisväärtset vähenemist.

Enamiku Eesti rannikuveekogude seisund on kesine. Erandiks osutus Haapsalu laht, mille ökoloogiline seisund on halb[10]. Ehkki Haapsalu praegune reoveepuhasti valmis juba 1998. aastal, annab põhjasetesse kogunenud reostus lahe madaluse ja halva veevahetuse tõttu siiani tunda. Peipsi järve tingimused on halvenemas ja järve seisund on hinnangu järgi kesine[11]. Kokkuvõttes on umbes 34% seiratud veekogumitest kesises või halvemas seisundis[12]. Seega tuleb järgmise veemajanduskava (2016–2021) raames rakendada veekaitsemeetmeid.

Eesti on teinud uute reoveepuhastite rajamisel ja tööstuse ajakohastamisel viimasel ajal hulganisti edusamme – seda kõike saasteainete vähendamiseks. Siiski tuleb riigil puhastada ohtlike ainete ja väetistega saastatud maa-alasid ja setteid ning tegeleda vanade drenaažisüsteemide mõjudega.

Eestile eripärased teemad

Eestil on suurepärane potentsiaal säästvaks loodusturismiks ehk ökoturismiks. Inimesed on hakanud tegema rohkem jätkusuutlikke valikuid ja looduses viibimine on muutunud populaarsemaks. Loodusturismi korraldab Eestis Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK). Peale riigimetsade majandamise pakub RMK aktiivse puhkuse võimalusi – keskus haldab üle-eestilist metsarekreatsiooni infrastruktuuri, mis hõlmab 13 puhkeala ja 2000 km ulatuses loodusradasid[13].

Tulevikutsenaariumite järgi on Eesti riigi alustalaks jätkusuutlik põllumajandus ja metsandus[1]. Mahepõllumajandus on kasuks tulnud tolmeldajatele, kelle arvukust on kahandanud põllumajanduse intensiivistumine, sh pestitsiidide kasutamine.

Eestil on väikese, väga linnastunud ja väga hõreda asustusega, kuid rohke puutumata loodusega riigina, hea lähtekoht jätkusuutliku ja ökosüsteemiteenustel põhineva loodusega tasakaalus oleva majanduse arendamiseks.

Viited

- [1] Keskkonnaülevaade 2013 (vaadatud 16. juuli 2014)
- [2] Eesti keskkonnaindikaatorid 2012 (vaadatud 16. juuli 2014)
- [3] Statistics Estonia, FE36: ENERGY EFFICIENCY INDICATORS by Indicator and Year (vaadatud 16. juuli 2014)
- [4] Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy (vaadatud 4. juuli 2014)
- [5] Estonian Informative Inventory Report 1990-2012, (vaadatud 16. juuli 2014)
- [6] "Biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007-2013" täitmise aruanne 2007-2008. a kohta (vaadatud 20. oktoober 2014)
- [7] Eesti Energia. Environmental Report 2012 (vaadatud 31. märts 2014)
- [8] Estonian Environment Agency, Estonian Waste Data Management System (WDMS) (vaadatud 22. jaanuar 2015)
- [9] Antso, K. (ed). Eesti keskkonnaseire 2007-2010 (Environmental Monitoring in Estonia 2007-2010), 2012, Keskkonnateabe Keskus, Tallinn (vaadatud 31. märts 2014)
- [10] Rannikumere operatiivseire 2013. a. TÜ Eesti Mereinstituut, Tallinn, 2014, (vaadatud 31. märts 2014)
- [11] Piiriveekogude (Peipsi järv ja Narva veehoidla) hüdrobioloogiline seire ja uuringud 2013. a. EMÜ Põllumajandus- ja keskkonnainstituut, Tartu, 2014 (vaadatud 31. märts 2014)
- [12] Veekogumite koondseisund (vaadatud 31. märts 2014)
- [13] RMK, Management of the natural environment (vaadatud 16. juuli 2014)

KESKKONNAAGENTUUR

The European environment - state and outlook 2015

An integrated assessment of the European environment

Launched on 3 March 2015 - eea.europa.eu/soer

Sign up to receive EEA products eea-subscriptions.eu/subscribe